

Ministerieel besluit tot voorlopige bescherming als monument van het tramhokje "Breedene Hippodrome" in Bredene

Rechtsgronden

Dit besluit is gebaseerd op:

- het Onroerenderfgoeddecreet van 12 juli 2013, artikel 6.1.1;
- het besluit van de Vlaamse Regering van 25 juli 2014 tot delegatie van beslissingsbevoegdheden aan de leden van de Vlaamse Regering, artikel 6, 1°;
- het besluit van de Vlaamse Regering van 2 oktober 2019 tot bepaling van de bevoegdheden van de leden van de Vlaamse Regering, artikel 8, §1, 2°.

Procedurestappen en vormvereisten

Dit besluit kwam tot stand volgens de procedurestappen en de vormvereisten, beschreven in:

- het Onroerenderfgoeddecreet van 12 juli 2013, artikel 6.1.1 tot en met 6.1.8,
- het Onroerenderfgoedbesluit van 16 mei 2014, artikel 6.2.1.

De volgende procedurestappen en vormvereisten zijn vervuld:

- de erfgoedwaarden zijn onderzocht;
- de resultaten van het onderzoek zijn opgenomen in een beschermingsdossier;
- advies over de bescherming van het onroerend goed werd gevraagd aan:
 - het college van burgemeester en schepenen van Bredene op 6 juni 2023,
 - de departementen of agentschappen van de Vlaamse overheid bevoegd voor omgeving, mobiliteit en openbare werken en landbouw en visserij op 6 juni 2023,
 - de Vlaamse Commissie Onroerend Erfgoed op 6 juni 2023;
- de behandeling van de adviezen is opgenomen als bijlage bij dit besluit;
- de zakelijkrechthouders zijn op de hoogte gebracht van het ontwerp van de voorlopige bescherming op 6 juni 2023;
- de zakelijkrechthouders gaven geen opmerkingen;
- de behandeling van de opmerkingen van de zakelijkrechthouders is opgenomen als bijlage bij dit besluit.

Motivering

Het monument tramhokje "Breedene Hippodrome" in Bredene is van algemeen belang wegens de volgende erfgoedwaarden:

- de historische waarde:

Het tramhokje "Station Breedene Hippodrome" vormt een zeldzame materiële getuige van de ontwikkeling van de badplaatsen aan onze kust. In Bredene, ver van een treinstation, was deze ontwikkeling slechts mogelijk door de aanleg van de Koninklijke

Baan en de kusttram erlangs. De succesformule van de badplaats Bredene-aan-Zee aan het begin van de 20ste eeuw werd vanaf 1923 nog eens herhaald voor de badplaats Bredene-Renbaan. Een ontwikkelingsmaatschappij koppelde er een villaverkaveling aan de bouw van een monumentale paardenrenbaan, die tot de Tweede Wereldoorlog een groot succes kende. Na de oorlogsvernietiging van de renbaan maakt het ernaar genoemde tramhokje de ontstaansgeschiedenis van de badplaats nog steeds tastbaar;

Van het ooit uitgebreide netwerk van de buurtspoorwegen zijn weinig materiële getuigen bewaard. Ook langs de kusttramlijn werden tramhokjes stelselmatig vernieuwd. Het tramhokje van Bredene-Renbaan is alleen daardoor al zeldzaam erfgoed. Bovendien was dit tramhokje bij zijn bouw rond 1923 al uitzonderlijk door het gebruik van beton als materiaal in combinatie met een late art-nouveaustijl. Door zijn architectuur, inclusief de sierlijke, in het beton uitgespaarde opschriften, vormde het tramhokje een uithangbord en herkenningspunt voor de prestigieuze paardenrenbaan van Bredene. Ook vandaag heeft het tramhokje nog een grote herkenbaarheid en vormt het een icoon van de kusttram;

- de architecturale waarde:

Gaaf bewaarde tramhokjes zijn zeldzaam langs de kusttramlijn, en bij uitbreiding in heel Vlaanderen. Beton als materiaalgebruik is representatief voor de bouw of vervanging van tramhokjes tijdens het interbellum. Zo werden er ook een aantal (inmiddels verdwenen) modernistische tramhokjes in beton gebouwd op de kusttramlijn. Dat het tramhokje van Bredene-Renbaan rond 1923 gebouwd werd in een late art-nouveaustijl vormt daarentegen wel een uitzonderlijk en zelfs uniek gegeven. Wellicht wilde men daarmee de nieuwe tramhalte en de monumentale paardenrenbaan extra in de verf zetten;

De elegante vormgeving in art nouveau van het betonnen tramhokje drukt beweging uit en symboliseert zo als het ware de kusttram. Het tramhokje bestaat uit een smalle gesloten ruimte, vroeger wellicht met loketfunctie, en bijna dubbel zo lange overluidende wachtruimtes. Deze asymmetrische ritmering zorgt voor een evenwichtige en sierlijke opbouw van het tramhokje op basis van de gulden snede. In de eveneens tweeledige puilijsten worden de wachtruimtes bekroond met een gebogen fries met sierlijk opschrift "*Bredene – (Station) -Hippodrome*". Het in- en uitzenkende profiel van de zijgevels verwijst naar het zweepslagmotief van de art nouveau. Vanuit het in de zijgevels terugkerend gebogen fries vouwen de schuinoplopende luifels zich open in vlindervorm;

- de artistieke waarde:

Het gaaf bewaarde tramhokje langs de kusttramlijn is uniek omwille van de late art-nouveaustijl. Dit ontwerp wijkt duidelijk af van andere eerder functionalistisch opgevatte tramhokjes. De toepassing van de late art-nouveaustijl bij een tramhokje, een bij uitstek utilitair gebouwtype, getuigt dan ook van een kunstzinnig streven dat het gebruikelijke overtreft.

DE VLAAMSE MINISTER VAN FINANCIËN EN BEGROTING,
WONEN EN ONROEREND ERFGOED BESLUIT:

Artikel 1. De volgende onroerende goederen worden voorlopig beschermd als monument:

het tramhokje "Breedene Hippodrome", Koninklijke Baan zonder nummer in Breedene, bij het kadaster bekend als: Breedene, 2de afdeling, sectie C, perceelnummer 2C.

Het plan met de aflijning en de plaats van aanplakking van het bericht over het openbaar onderzoek is opgenomen als bijlage bij dit besluit.

De fotoregistratie van de fysieke toestand van het monument is opgenomen als bijlage bij dit besluit.

Art. 2. De erfgoedwaarden van het monument zijn:

- 1° historische waarde;
- 2° architecturale waarde;
- 3° artistieke waarde.

De erfgoedelementen en de erfgoedkenmerken van het monument zijn:

Het tramhokje vormt een overluidende constructie van witgeschilderd beton, gebouwd rond 1923. Kenmerkend voor de late art nouveau zijn de schuinoplopende luifels, de gebogen friezen en de sierlijke opschriften. Het tramhokje opent zich naar het noorden (duinzijde) en het zuiden (tramzijde) met luifels, die zich openvouwen in vlindervorm. Ze worden ondersteund door symmetrisch uitgewerkte zijgevels die zich sierlijk openbuigen, en door een steunmuur die op ongeveer één derde van de afstand tussen de zijgevels is geplaatst. Hierdoor ontstaat een asymmetrische, maar evenwichtige verdeling. Het in- en uitzwenkende profiel van de zijgevels verwijst naar het zweepsflagmotief van de art nouveau. De schuine plinten gaan via gebogen ornamenten over in lisenen met in reliëf uitgewerkte triglifien en bolmotief. De lisenen lopen verder in de gebogen overkragingen waarop de luifels rusten. De puilijsten lijnen aan de noord- en de zuidzijde de luifels af. Door de plaatsing van de steunmuur zijn ze opgedeeld in een smal westelijk deel (ongeveer één derde tussen westelijke zijgevel en steunmuur) en een bijna dubbel zo lang oostelijk deel. Het westelijke deel steekt boven een terugwijkende afgesloten ruimte (sporen van dichtgemaakte deuropeningen), het oostelijke deel boven de wachtruimtes. In deze open ruimtes worden de luifels in het midden bijkomend ondersteund door een geschilderde ijzeren of betonnen draagstructuur. Een tussenwand scheidt de wachtruimtes van elkaar.

De puilijsten vormen geprofileerde kroonlijsten met in het beton uitgewerkte, geometrische siermotieven. Ter hoogte van de zijgevels en de tussenliggende steunmuur zijn de lijsten voorzien van een decoratief accent. In het midden boven de wachtruimtes zijn de puilijsten bekroond met een gebogen fries. Aan beide zijdes loopt het opschrift "Breedene – (Station) - Hippodrome" in zwierige lijn van de puilijst over in het fries, waarbij ook het formaat van de in het beton uitgespaarde letters zich aanpast. Streep- en cirkelmotieven accentueren het opschrift.

De uitwerking van de zijgevels wijst op de vroegere functies. In de westelijke zijgevel, vroeger mogelijk met verkooploket, steekt een korfboogvenster met metalen tussenstijl, afgeronde vensterbank en geriemde omlijsting. Boven de geprofileerde druiplijst van het venster is in reliëf een geometrisch bloemmotief aangebracht. Parallel met de bloemenkelk vormt het gebogen fries als het ware een scharnierpunt tussen de schuinoplopende luifels of vleugels. Het vlindermotief wordt benadrukt door in het beton

uitgewerkte, vooruitspringende geometrische motieven, die onderaan de gebogen lijn en bovenaan de schuine lijn volgen. De oostelijke zijgevel, ter hoogte van de wachtruimtes, is verdiept door twee rondboognissen met opengewerkte oculi. Tussen beide nissen komt de bloemenkelk terug, maar nu onderaan met bijkomend bolmotief. Ook het gebogen fries en de geometrische motieven worden hernomen, deze laatste echter verdiept in de plaats van uitspringend. De rondboognissen worden aan de binnenzijde van de wachtruimtes herhaald.

Art. 3. De beheersdoelstellingen voor het monument zijn:

- 1° de bescherming van het tramhokje in Bredene beoogt het behoud van de erfgoedkenmerken en erfgoedelementen die de basis vormen voor de erfgoedwaarden. Dit veronderstelt vakkundig onderhoud en indien nodig conserverende ingrepen. Bewaren gaat daarbij steeds voor op vernieuwen. In het kader van het onderhoud en technische inspectie (onder meer van de waterafvoer) verdient het aanbeveling om de afgesloten ruimte(s) opnieuw toegankelijk te maken voor bevoegden;
- 2° het herbestemmen of opnieuw een functie geven van/aan het tramhokje behoort tot de mogelijkheden, indien dit de draagkracht van de gebouw niet overschrijdt. Ook kan het (gedeeltelijk) hernemen van de oude functie als tramhokje overwogen worden;
- 3° het terug openmaken van het venster in de westelijke zijgevel en de deuren in de afgesloten ruimte(s) behoren tot de mogelijkheden. Een reconstructie van het vroegere venster, mogelijk met loket, en de vroegere deuren veronderstelt verder bouwhistorisch en iconografisch onderzoek;
- 4° bij het herschilderen van het tramhokje is een voorafgaand iconografisch en kleurenonderzoek wenselijk. Indien hierbij zou blijken dat het centrale opschrift "station" aan de noordzijde overpleisterd is, verdient het aanbeveling dit terug vrij te maken en te herstellen.

Art. 4. De zakelijkrechthouder en de gebruiker houden het monument in stand en onderhouden het door:

- 1° het monument als een goede huisvader te beheren en de nodige voorzorgsmaatregelen te nemen tegen schade door brand, blikseminslag, diefstal, vandalisme, wind of water;
- 2° de toestand van het monument regelmatig te controleren;
- 3° regulier onderhoud uit te oefenen;
- 4° onmiddellijk passende consolidatie- en beveiligingsmaatregelen te nemen in geval van nood.

Art. 5. Een toelating is vereist voor de volgende handelingen aan of in het monument:

- 1° het plaatsen, slopen, verbouwen of heropbouwen van een constructie;
- 2° het verwijderen, vervangen, wijzigen of verstevigen van constructieve elementen;
- 3° het verwijderen, vervangen, aanbrengen of wijzigen van historische materialen en het toepassen van behandelingen met als doel de historische materialen te reinigen, te herstellen, te verduurzamen of te beschermen tegen verweer en aantasting;
- 4° het uitvoeren van de volgende werken aan het dak en de muren van constructies:
 - a) het verwijderen, vervangen of wijzigen van dakbedekking en gootconstructies;
 - b) het verwijderen van voegen en het hervoegen;
 - c) het aanbrengen, verwijderen, vervangen of wijzigen van de kleur, textuur of samenstelling van de afwerkingslagen;
 - d) het aanbrengen, verwijderen, vervangen of wijzigen van buitenschrijnwerken,

deuren, ramen, luiken, poorten, inclusief de al dan niet figuratieve beglazing, beslag, hang- en sluitwerk;

e) het aanbrengen, verwijderen, vervangen of wijzigen van aard- en nagelvaste elementen, smeedijzer en beeldhouwwerk, inclusief nieuwe toevoegingen;

f) het aanbrengen, vervangen of wijzigen van opschriften, publiciteitsinrichtingen of uithangborden, met uitzondering van publiciteitsinrichtingen, waarbij wordt bekendgemaakt dat het goed te koop of te huur is, op voorwaarde dat de totale maximale oppervlakte niet meer bedraagt dan 4 m²;

5° het uitvoeren van de volgende omgevingswerken:

a) het plaatsen of wijzigen van bovengrondse nutsvoorzieningen en leidingen;

b) het plaatsen of wijzigen van afsluitingen;

c) het plaatsen of wijzigen van straatmeubilair, met uitzondering van niet-aard- en niet-nagelvaste elementen en verkeersborden vermeld in artikel 65 van het Koninklijk Besluit van 1 december 1975 houdende algemeen reglement op de politie van het wegverkeer en van het gebruik van de openbare weg.

Er is geen toelating vereist voor:

1° regulier onderhoud;

2° passende consolidatie- en beveiligingsmaatregelen in geval van nood.

Brussel, 24/08/23

De Vlaamse minister van Financiën en Begroting, Wonen en Onroerend Erfgoed,

Signed by: Matthias Diependaele (Signatur)
Signed at: 2023-08-24 16:23:17 +02:00
Reason: Ik keur dit document goed

Matthias DIEPENDAELE